

LANDBOUW DIE NATUUR OMARMT

In Brabant nemen boeren nieuwe afslagen

Boeren die hun buik vol hebben van schaalvergroting kunnen in Brabant subsidie krijgen voor een bedrijfsplan waarmee ze overschakelen naar 'natuurinclusieve landbouw.' Want ook met kruidenrijk grasland, ondergelopen weilanden en blaarkoppen valt geld te verdienen.

HARRY PERRÉE

Vanaf de straat lijkt het bedrijf van Meeuwis Millenaar, gelegen in het weidse Land van Heusden en Altena, op een doodgewone melkveehouderij. Achter het bescheiden woonhuis een koeienstal, langs het oprijlaantje zes leibomen en voor het huis een flink groen gazon. Maar de schijn van doodgewoon bedriegt. Voor de provincie Brabant is dit een voorbeeldbedrijf van natuurinclusieve landbouw. Vanaf de straat is dan ook niet te zien hoe het 41 hectare tellende boerenbedrijf natuur en biodiversiteit laat groeien.

Pakweg tien jaar geleden heeft Millenaar het roer omgegooid en is hij met minder koeien verdergegaan. "Dat betekent dat er meer ruimte kwam in de stal en dat er voldoende grond was om grondgebonden te zijn en maatregelen te treffen rondom biodiversiteit. Ik heb een plasdras van zeven hectare." Plasdras, zo legt de melkveehouder uit, is land dat de boer tussen half februari en juli onder water zet. Daarvoor is er een dijkje omheen gelegd. In zo'n nat gebiedje kunnen weidevogels die in het voorjaar vanuit Afrika komen vliegen - bij hem zijn dat vooral grutto's, tureluurs en wulpen - snel voedsel vinden.

Daarnaast heeft de West-Brabantse boer nog zeven hectare vogelakker: "Een akker die voor 75 procent uit luzerne bestaat met daarin stroken wintervoedsel.

En we hebben nog anderhalve hectare water met een natuurvriendelijke oever met daaromheen kruidenrijk grasland", somt hij op. Minder koeien en meer natuur, waar doet hij het van? Millenaar krijgt, zo legt hij uit, subsidie voor agrarisch natuurbeheer, wat neerkomt op een meerprijs van 6 cent per liter melk van de 70 koeien op zijn bedrijf.

10.000 euro

Maar Millenaar is niet alleen boer, hij is ook een van de zeven ondernemerscoaches die voor de provincie Brabant praat met boeren die overwegen hun veehouderij

op een natuurinclusief spoor te zetten. Tot nu toe zijn er zo'n honderd gesprekken gevoerd, laat beleidsmedewerker agrofood Loes Mooren weten. Ze rept van een 'rotonde' waarop boerenbedrijven kunnen afslaan naar onder andere stoppen, gangbaar doorboeren, biologisch boeren of natuurinclusief boeren. De provincie verwacht dat in drie jaar tijd 40 boeren overstappen op natuurinclusieve landbouw. Dat begint met het maken van een bedrijfsplan, waarvoor ze 10.000 euro

Grasland met (vnl.) cichorei dat een antiparasitaire werking heeft, de vertering bevordert en melkproductie stimuleert.

FOTO: CLM

Voorbeelden van maatregelen natuurinclusieve landbouw				
	Bodem	Water	Landschap	Biodiversiteit
	Meer blijvend grasland (niet periodiek omploegen en inzaaien)	Mechanische onkruidbestrijding	Inzaaien kruidrijk grasland	Inzaaien akkerranden
Voordeel ondernemer	Bodemkwaliteit verbetert. Bodem houdt nutriënten vast.	Minder bestrijdingsmiddelen nodig. Onkruid ontwikkelt geen resistentie.	Betere bodemkwaliteit gezondere koeien. Perceel beter bestand tegen droogte.	Meer natuurlijke vijanden. Minder bestrijdingsmiddelen.
Voordeel omgeving	Bodem heeft meer waterbergend vermogen. Meer bodembiodiversiteit.	Minder emissie van bestrijdingsmiddelen	Meer biodiversiteit. Aantrekkelijker landschap.	Meer biodiversiteit. Minder emissie van bestrijdingsmiddelen.

subsidie kunnen krijgen. De natuurinclusieve landbouw zelf moeten ze financieren met nieuwe inkomsten en lagere bedrijfskosten. Er liggen nu drie aanvragen voor een bedrijfsplansubsidie (waarvan er tot nu toe eentje is gehonoreerd). Mooren schat dat komende weken tien tot twintig aanvragen binnenkomen. Om natuurinclusieve landbouw handen en voeten te geven heeft de provincie onderzoeks- en adviesbureau CLM mogelijke maatregelen op een rijtje laten zetten. In het CLM-kantoor in Culemborg heeft projectleider Adriaan Guldemond - op zijn koffiemok een afbeelding van een roodborstje - zijn laptop opengeklapt met op het scherm een 'kennismatrix' met 76 maatregelen in de thema's bodem, water, landschap en biodiversiteit. Die laatste, legt Guldemond uit, kent drie soorten: genetische, functionele en begeleidende biodiversiteit. Genetische biodiversiteit betreft de rassen, bijvoorbeeld de koeienrassen. "De Holstein Friesians zijn topproducenten voor melk", verduidelijkt hij, "maar die hebben snel kwaaltjes en zijn veel minder robuust dan bijvoorbeeld kruislingen met Zweeds roodbont of met blaarkoprassen. Dan heb je een robuustere koe die misschien minder melk geeft maar minder kosten en sores oplevert."

Regenwormen

Functionele biodiversiteit betreft het gebruikmaken van de natuur. "Denk aan bodemleven. Zonder bodemleven kan de bodem niet functioneren. Je hebt regenwormen, bacteriën en schimmels nodig om je nutriënten beschikbaar en de bodemstructuur goed te krijgen", aldus Guldemond. Begeleidende biodiversiteit dient de natuur en de omgeving in bredere zin, zonder dat het melkveebedrijf er direct van profiteert: weidevogels, houtwallen, planten die vlinders aantrekken. "Weidevogels zijn goed voor je imago maar je gras gaat er niet harder door groeien." De vraag wanneer een veehouderij natuurinclusief is, valt volgens Guldemond niet zo een-twee-drie te beantwoorden. Natuurinclusieve landbouw is nu eenmaal "niet strak gedefinieerd", zegt hij. "Er is geen certificering. Dat is een bewust gedaan, om het niet helemaal dicht te timmeren. Het ene bedrijf heeft meer mogelijkheden dan het andere, fysiek gezien en qua type bedrijf. Het is een brede set van maatregelen. Als je hier vijftig procent van doet," zo knikt hij naar zijn

opengeklapte laptop waar de kennismatrix op staat, "dan ben je supernatuurinclusief bezig". Dat je als biologische boer vanzelf natuurinclusief bezig bent is een misverstand, waarschuwt hij. "Je kunt een biologisch bedrijf hebben en nul doen aan het bevorderen van biodiversiteit op je bedrijf."

De provincie Brabant hanteert wel een ondergrens voordat ze subsidie geeft, vertelt Mooren: "Wij hebben gezegd: je bent natuurinclusief als je twee maatregelen treft voor bodem en water, twee maatregelen voor biodiversiteit en twee maatregelen voor landschap." Natuurinclusieve landbouw moet iets substantieels opleveren, vindt ze. "Met alleen vogelkastjes ophangen ben je er niet." Overigens ontbreekt het sluiten van kringlopen - krachtvoer voor runderen bestaat bijvoorbeeld vaak uit soja en laat een grote ecologische voetafdruk achter - in de kennismatrix. Wel denkt Guldemond dat wie overschakelt naar natuurinclusief boeren ook eerder kringlopen gaat sluiten.

Lagere rente

Hoewel natuurinclusieve landbouw voor de boer samengaat met meer investeringen en mogelijk minder opbrengsten, kan het toch een aantrekkelijke optie zijn. "Het gaat om het verdienmodel", vat Guldemond samen. Een geringe opbrengst hoeft niet erg te zijn als de boer minder geld kwijt is aan input (zoals voer) en arbeid. Soms leveren producten van een natuurinclusief bedrijf meer geld op. "Je hebt bijvoorbeeld *Planet-Proof* voor de melkveehouderij waarmee je een meerprijs krijgt voor je melk. Ook de Rabobank ondersteunt natuurinclusieve landbouw. Als je aan bepaalde voorwaarden voldoet kunnen ze een lening herfinancieren tegen een lagere rente. Dat tikt aan."

Boer en ondernemerscoach Millenaar denkt collega-boeren mee te krijgen voor natuurinclusieve landbouw. "Maar het hoeft niet voor iedereen. Kijk, we komen uit het tijdperk waarin schaalvergroting de enige oplossing was om een boterham te verdienen. Dat is voor een aantal boeren misschien nog een model, maar een groot aantal ziet kosten op zich afkomen van de grondprijs, van rechten, van bouwen enzovoorts. Het verdienmodel is aan het veranderen. Een aantal boeren zegt straks: ik heb de omvang die ik wil, ik wil nu kijken naar een ander verdienmodel dan schaalvergroting."